

مِلَّةُ صِرَالِدِين

قیمتی ۱۲ قپک

۲۱ آپریل

Цѣна 12 к.

№:3

Qafqazda mədrəseyi-ruhaniyyə (Kavkaz, Musulmanskaya duxovn. Seminariya)

Abunə qiyməti Tiflisdə və ətraf üçün
aprelin əvvəlindən yanvarın birinədək,
yə'ni:

9 aylığı (39 nüsxə) - 4 manat

Altı aylığı (26 nüsxə) - 3 manat

Üç aylığı (13 nüsxə) - 1 manat 60 qəpik

Nüsxəsi 12 qəpik

Məcmuənin adresi: Tiflis, Voronsovski
küçədə, nömrə 47.

“Molla Nəsrəddin” idarəsi.

Тифлис, Воронцовская улица № 47

Редакция журнала

«МОЛЛА НАСРЕДДИН»

İdarəyə çap olunmaq üçün göndərilən
məktub və məqalələri geri göndərmək müm-
kündür, əgər sahibləri marka göndərüb xahiş
eləsələr.

Cümə 9 rəbiül-əvvəl 1324

Hər həftə nəşr olunur

21 aprel 1906

QƏBRDƏN MƏKTUB

Fevral ayında əcəl şərbəti içib dünyayi-fani-
dən dari-ibəqayə rehlət edən “Yatyata” şəhəri-
nin mütəvəllisi axund Hacı Molla Cəlil ağa
həmin aprelin on birində öz ruhani yoldaşlarına
bu məzmununda bir məktub yazıb göndərüb:

“ Ey mənim yoldaşlarım! Mən sizdən incimi-
şəm və səbəbi də budur: mən dünyada sağ ikən
siz gündə yüz otuz iki dəfə mənə deyirdiniz: Ay
Hacı ağa, uyma dünyaya, allah bir parça çörək
göndərüb, otur aşağı, yığ başına oğul-uşağını və
məşğul ol yeməyə, nə hasil olacaq sənə bu beş
günlük dünyadan? Nə gecə və gündüz övqatını
zəhmət və məşəqqət ilə keçirirsən? Məgər kifa-
yət eləmir sənə mollalıqdan, vaizlikdən və mər-
siyəxanlıqdan gələn mədaxilin, dəxi
mütəvəlliliyi nə üçün öz üstünə götürübsən ki,
xalq sənə barəndə iki yüz min bəd güman elə-
sin?

Bu sözləri siz mənə deyəndə, yadımdadır,
Qur'ana and içib yeddi silsilədən bəri ölənləri-
nizə lə'nət oxuyurdunuz ki, əgər sizə bir milyon
da pul verələr, ya qubernat siz ilə əl-ələ verə,
siz genə mütəvəlliliyi qəbul etməzsiz. Siz deyir-
diniz ki, dünyada bundan da ərzəl bir iş yoxdur.

Sonra mən naxoş oldum və siz bir neçə dəfə
gəldiniz iadəyi-ziyarətimə. Ol vaxt mənim əhva-
lım o qədər pis deyildi və İvanov həkimin dava-
larını yeyib gündən -günə şəfa tapırdım.

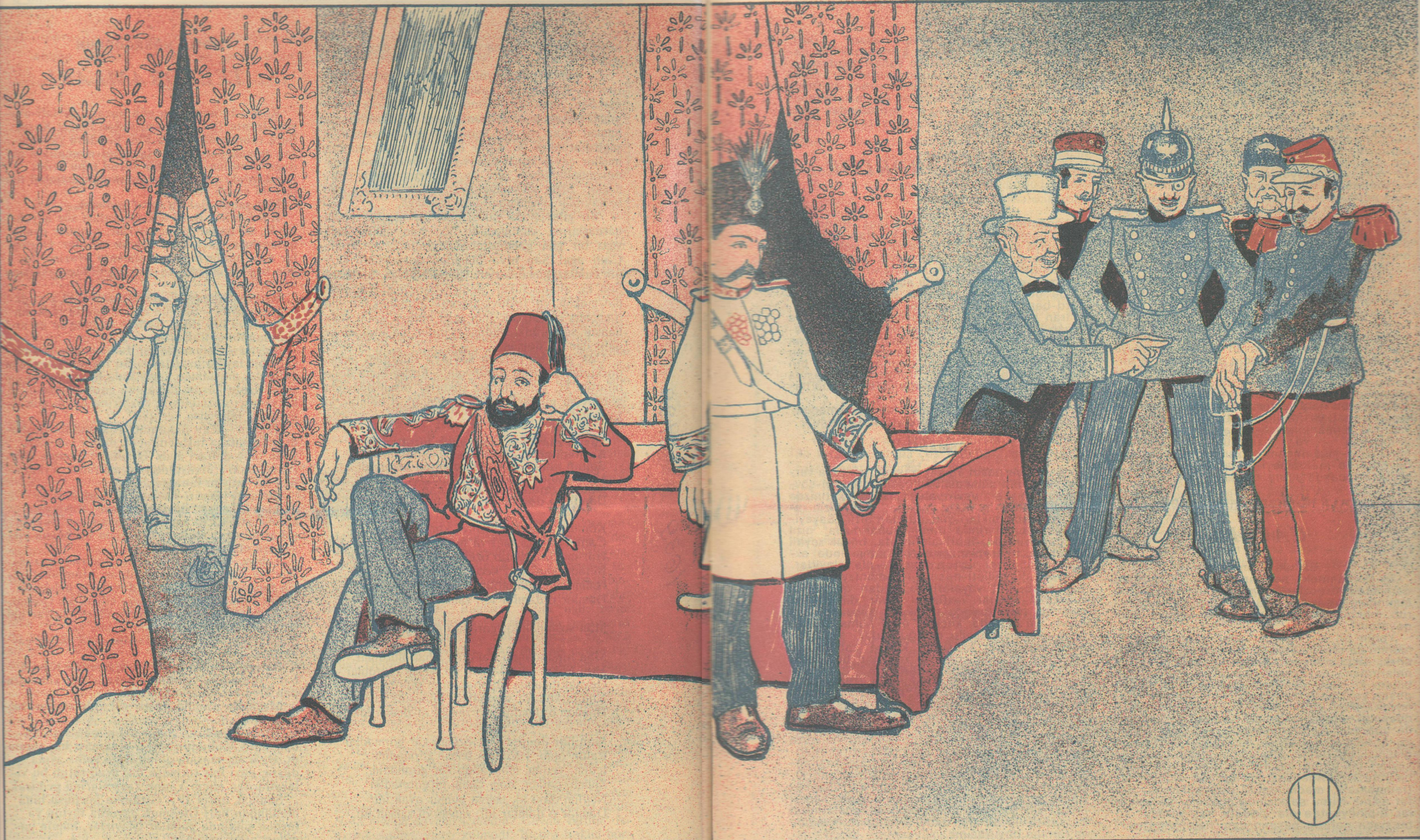
Bir gün sizlərdən biriniz genə məni görməyə
gəlmişdiniz. Sal yadına onu, ey mənim dostum
ki, içəri girən kimi gəlib məni qucaqladı. Ap-
tekdən təzə dərman gətirmişdilər. Haman dava
mənə çox kömək edirdi və rəngi də qırmızı idi.
Ey dostum! Sən həmənin davanın şüşəsini stolun
üstündən götürüb üzünü elə turşutdun ki, qoca

meymuna oxşadın. Sonra genə qoxlayıb tökür-
dün şüşənin üstünə! Çünki üzün mənə tərəf idi,
mənim üzümə bir neçə qətrə su atıldı və yorğā-
nın kənarı ilə üzümü sildim. Bir qədər də üzünü
turşudub qudurmuş kimi durdun ayağa, götürdün
şüşəni, gedib qapını açıb çıxdın dalana və elə
bir hirslə şüşəni vurdun kərpiclərin üstə ki, mən
qorxumdan yorğani çəkdim başıma və başladım
həmzad duası oxumağa. Sonra mənim yanıma
gəlib dedin: Ay Hacı Molla Cəlil ağa, sən ola-
san o yeri-göyü yox yerdən xəlv edən allaha,
içmə bu kafirlərin dərmanını. Dedim: Ay başına
dolanım, bəs nə içim ki, yaxşı olum? Dedin: İç-
mə, içmə, içmə! Pənah xudaya gətir! Dedim:
Yaxşı, sən ki məsləhət görmürsən, mən də iç-
məyəm.

Yadımdadırmı, ey mənim dostum ki, sonra mə-
nə əyilib ağzını sağ qulağıma tutub yavaşca de-
din: Yaxşı olmaq istəyirsən? Dedim: İstəyirəm,
necə ki istəmirəm? Dedin: And iç ki, mənim sö-
zümə əməl elərsən. Mən and içdim. Sonra cibin-
dən dörd həb çıxardıb dedin: Bunlar
həbbi-səlatındirlər. Bunların birini indi, birini
nahar vaxtı, birini axşam və birini də gecə yarısı
ye. Dedim: Baş üstə. Və həkim soruşsa ki, niyə
mənim davamı içmədin, mən ona nə cavab ve-
rim? Dedin: Cavab ver ki, istixarə elədim, yaxşı
gəlmədi. Vəssalam.

Ey müqəddəs yoldaşım! Sənin həbbi-səlatının
başına dəysin! Sən özün çox əcəb bilirsən ki,
sənin mənə verdiklərin məhz həbbi-şəyatın imiş-
lər.

Haman həbləri mən yeyən gecə vəfat etdim.
Amma yazıq həkimin yanında çox xəcalət çək-
dim. Həkim dalana girən vaxt davasının qoxusu-
nu eşitmişdi. İçəri girib və şüşəni mənim
yanımda görməyib bir şey başa düşdü və dedi:
Niyə mənim davamı içmədin? Cavab verdim: İs-
tixarə elədim, yaxşı gəlmədi. Biçarə həkim bür-

QAFQAZ XƏBƏRLƏRİ

Nuxadan - Kiş çayının daşmağı gün-gündən artır və şəhərimizin qırağına arabir dağlardan qədim əsərlər gətirib tollayır. Dünən bu əsərlərdən bə'zisi yumbalana-yumbalana gəlib "Dabbaqxana" məscidinin həyətinə girdilər və burada canlanıb şəhəri tamaşaya çıxdılar. Şəhərimizdə təzə açılan qıraətxananı, üsuli-cədidə məktəbini, maarif tərəfdarlarını, hüriyyəti və müsavət istəyənlərin çoxalmağını görüb milyonlarca lə'nət oxudular və imandan çıxmaq üçün əcələ şəhəri tərk edib qaçdılar. Qaçanda bə'zi mollalarımızı da oğurlayıb yanlarıca aparıblar. Çox yaşayanların deməklərinə görə bunlar Şamaxı və Şəki arasındakı dağların mağaralarında yatan Əshabi-kəhfın əmisi oğullarından imişlər.

Qatırlı kəndindən bizə belə yazırlar:

Keçən həftə kəndimizin mollası Axund Mirzə Əbülqasım Axund Bağırzadə kənd əhlini məscidə cəm edib onlara belə moizə edirdi:

"Və çün xudavəndi-təbarək və təala məatini -dirişk nəvvabidən xətm-i-xütüm və rətmi-rütümül-mübarikətən və nəbatat və cəmadat və cəddi-vidaniyyədən firavan və lütfi-müğəyyir məşaxidən azmudəyi-təhqiğ edib ənvar və ənsar və əfkari-ümumini məhv və səhv və ləhvi-bədəndi-şeyi-mümərr asimaniyə giriftar edəndən sonra mə'qulətün əql və fərasət və mə'sumətün nəql və tərəvəti-əbsar külli şey'in müstəxrəcət vasitəsilə müstəfrəc əlaqeyi-şəyatin və zülmanini-fəsl-i-müfəssəldən məş'ələyi-müşəşə və zəfzəü müzəfzə'dən məcməeyi-mücməcəmə çıxarıb müzəməzeyi-dövrənə ilə məlcəməyi-məfalizanəyə müstəntəbtib edəcəkdir".

MOLLA NƏSRƏDDİNİN XƏLVƏT

CAVABI

Bakıda "Dəmdəməki"yə:

Ay Dəmdəməki, sən lap dəlisən. Kişi, necə qorxmadın o sözləri mənə yazdın? Məgər sən canından əl çəkibsən? Bəlkə mən sözləri götürüb məcmuəmə yazaydım, onda canını hara qoyardın?

Yəqin bil ki, bakılılar səni daş-qalax edib mənim də məcmuəmə bilmərrə müştəri olmadılar. Kişi, mən yaza billəm ki, Bakı qıraətxanalarından bayquşlar banlayır? Mən yaza billəm ki, Bakı cəmiyyəti-xeyriyyəsinin fikrinə düşən yox? Uzləri çox kahil və iş görmək istəmiyəni? Mən yaza billəm ki, Bakının küçələri dilənçilik edən müsəlman övrətləri və uşaqları ilə doludur? Ay Dəmdəməki, mən yaza billəm ki, aprelin doqquzunda iki məşhur müsəlman qlasnısı bir-birinə altı açılan çəkib olmayan sözləri bir-birinə dedilər və mən buna inana bilərəm ki, ermənilər çox xoşnud oldular? Ay Dəmdəməki, məcmuəmədə yaza billəm ki, səfər ayının iyirmi səkkizində qubalıqlar ilə bakılılar Bibiheybətdə elə şiddətli baş yardılar ki, bir neçə nəfərin başının qanı hələ genə axır?

Ay Dəmdəməki, sən dəlisən nəsen? A kişi, mən yaza billəm ki, dekabr ayında bakılılar qərib oğruları eşşəyə mindirib şəhəri gəzdirdilər, amma öz oğrularını tutduqda buraxırlar, çünki bu oğrular qlasnıların qohumudurlar? Ay Dəmdəməki, bir fikir elə gör, mən bu sözlərə məcmuəmədə yer verə billəm ki, sən məndən xahiş edirsən? Bəlkə mən bu sözləri yazaydım, canını hara qoyacaq idin?

XARİCİ XƏBƏRLƏR

İRAN

Londonda nəşr olunan "İnqajaş" ruznaməsi 98-ci nömründə rəvayət edir ki, İran şahənşahı Rusiya hökumətinə xəlvətçə bir belə xüsusi kağız yazıb və bu kağızda deyir: Ədə, nə bixsən... Bir milyard borcu nə fənd ilə aldın və halon ki, mən bir elə ağıllı adam tapa bilmirəm mənə dörd-beş yüz manat borc versin, ildə dörd-beş dəfə gedim gəzim, ürəyim açılınsın.

İran padşahına guya Rusiya hökuməti belə cavab verib: Bu barədə sənin vəzirlərin mənimkilərdən zehinlidirlər, amma sən onların qədrini bilmirsən və onlar da görürlər ki, sən onların qədrini bilmirsən, odur ki, onların biri dəli-divanə olub başlayır dünyanın bu başına çapmağa, o başına çapmağa, o birinin də başına hava gəlib deyir:

"Yaza-yaza şe'rimi aləmdə kağız qoymadım, Axırı səbr etməyib şalvarə yazdım şe'rimi".

OSMANLI

Xariciyyə naziri Tövfiq paşanın sultana verdiyi layihənin xülasəsi: Zillüllaha! Sayeyi-şövkətməabınızda yevropalılar məmləkətinizdə çoxaldığından bu yana sədaqətli əhalinizin rahat və xoşbəxtlikləri gün-gündən artır. Sayeyi-fərasətpənahilərinizdə dəmir yollarınızda, qızıl mə'dənlərinizdə, fabrikalarınızda, böyük xeyirli sənət və ticarətxanalarınızın cümləsində axmaq və acgözlü yevropalılar ölə-ölə işləyirlər. Öz səadətli milləti-nəcibeyi-osmaniyyəni sayeyi-mərhəmət vəyələrinizdə ağdan qaraya əl vurmurlar. Hamı vaxtlarını divar diblərində, məscid həyətlərində, təkyə bucaqlarında, dərviş və'zlərində keçirib ömri-humayuninizə gecə-gündüz dua ilə məşğuldurlar. Nəcib və nazik əhalinizin arasında köhnə zəhmət və əziyyətlərdə olub cümləyə rəyəgan buyurulan ne'məti-rahəti-padşahanələrindən məhrum qalan bircə üləma və ruhanilərdir. Dünən Babi-alidə fəvqə'l'adə qurulan "Məclisi-xasi-vüzəra"ınızda məmləkətinizin bu nöqsan və tənəzzülü də nəzəri-diqqətə alınıb müzakirə edildi, üləma sinfinin ne'məti-ümumiyyədən məhrum olunmağı ədaləti-xilafətpənahinizə mənafi və zidd bilib onların dəxi istirahətlərinə qərar verildi. Buna görə "Məclisi-xasi-vüzəra"ınız zati-zillüllahlarından təvəqqə edir ki, zəhmət və əziyyətdə qalan üləma və ruhanilərinizin yerlərinə Firəngistandan qovulan keşişləri təyin buyurub duayi-ömri-şahanələrinizin bu vasitə ilə bir qat daha artmağına müsaidə və fərman buyurasınız.

LÜĞƏT

Molla Nəsrəddinin qamusül-ə'lamından:

E h t i m a l - Yə'ni birinin malına həmlə etmək. Həmin ləfz Gəncə, Quba, Qarabağ və Naxçıvan mahallarında çox işlənir. Xorasan və Məkkə yollarında dəxi mö'taddır.

E h s a n - Gözəl adamların xörəyi, məsələn, qırqovul ya toyuq ilə bişmiş plov.

E h z a r - Xan ya qubernat qapısında mət-təl olmaq. İranda və Qafqaz müsəlmanlarının içində çox iste'mal olunur.

İ x t i r a - Yə'ni xörlərin peşəsi. Müsəlman içində iste'mal olunmağı caiz deyil. Amerika və Germaniyada çox işlənən sözdür.

Ə z l a l - Xəlaiqi və'z və nəsihət ilə lal etmək. Bu sözü məhz vaizlər iste'mal edirlər.

Ə r a m i l - Dul övrətlərə meyl etmək və onları on beş dəqiqənin müddətinə müt'ə eləmək. Xorasanda və İran məmləkətlərində çox iste'mal olunur. Qafqazda dəxi az işlənir.

İ s t i b d a d - Füqəranın və qürəbanın dadına yetişmək. İran, Rusiya və Osmanlı hökumətlərinin idarəsinin ovzalı.

İ s t e h m a m - Yə'ni isti hamama getmək. Naxçıvanda və Təbrizdə hər dəqiqə iste'mal olunur.

İ s t e h y a - Ölünü diriltmək. İslam aləmində keçən vaxtlarda çox işlənirdi, amma indi bə-rəks surətdə iste'mal olunur.

İ s t i x d a m - Damın içinə övrəti qatıb qa-pıya qıfıl vurmaq. Amma üç-dörd övrət sahibləri üçün çətinlik ilə tələffüz olunur.

İ s t i r a h ə t - İsti hamamda uzun yatıb ra-hət olmaq.

İ s t e ' c a l - Əcəlin tez yetişməyinə tələs-mək. Qafqazın qərib fəhlələrinin arzusu.

(Mabə'di var)

QUBA UYEZDİNDƏN MƏKTUB

Quba mahalının naçalniki çox yaxşı adamdır, pasxa (qızıl yumurta) bayramına yaxın bir nəfər balaca uşaq naçalnik həyətinə girib onun qazını oğurlayıb. Naçalnik isə bir qazdan ötrü bir söz demir. Uşaq görür ki, danışan yoxdur. Sabahki günü ördəyi oğurlamağa gəlir. Naçalnik uşağı görüb ona deyir. Qardaş, adam qonşusu ilə belə rəftar eləməz, sən mə-gər bilmirsən ki, oğurluq mal haramdır? Qazi apardın söz demədim, indi gəlibsən ördəyi də aparasan və bayram günü evimi və balalarımı ağlar qoyasan. Belə işlərin tərkinə qıl və cə-hənnəmin odundan qorx.

Bu bir sübut.

Naçalnikin yaxşı olmağına çox dəlillər gətirə bilərəm, ancaq başağrısı verməməkdən ötrü ikin-ci sübut da gətirməyimiz kifayət edir.

“Müşt nümuneyi-xəlvar əst”

Günlərin bir günü qaçaqların birinə rast gəlib naçalnik ağa deyir: A gədə, bir həya edin, əl çəkiniz xalqın yaxasından. Siz məni təngə cana yetirdiniz, allah sizə lə'nət eləsin. Axır bir utanın. Hələ o günlər ki üzünü palçıq sürtdünüz ki, sizi tanımasınlar və naxıra gedib naxırçıları əl-ələ bağladınız və yerə yığıb ayaqlarını kəndir ilə bərkitdiniz ki, tərpeşə bilməsinlər və qırx rə's mal apardınız - mən o və'də sizə dinmədim, dedim cahildirlər, qoy özləri üçün məşğuliyət etsinlər ki, bəlkə bir özgə pis əmələ getməsinlər. Ay sizi görüm hər iki dünyada üzünə qaralar cərgəsində olasınız. Necə xəcalət çəkmədiniz ki, mənim bu rəftarımın əvəzində gedib Xaçmaz ilə Qala arasındakı poçt yolunda beş nəfər müsəlmanın üstünə düşüb, pullarını alıb üçünə əsir apardınız və ikisini göndərdiniz ki, gedin pul gətirin yoldaşlarınızı sataq sizə. Maşaallah, maşaallah, yaxşı alış-verişin yolunu tapıbsınız. Allah sizə lə'nət eləsin.

Mozalan

POÇT QUTUSU

Lənkəranda Məşədi Oruc Heydəralı oğluna: Göndərdiyiniz məqaləni çox razılıqla çap edirik, bu şərt ilə özünüz Tiflisə təşrif gətirib yazdığınız məqaləni oxuyasınız.

Göyçayda cənab M.K.ağaya: Üzərlik yandırınız, dua yazdırınız, tas qurdurunuz, hər nə eləyirsiniz eləyiniz, amma heç bir çarə eləməsəniz, dəxi də məsləhətdir.

Qarabağda Hüseyin Kərbəlayı L. oğluna:

Yazıb soruşursan ki, nə səbəbə məcmuəmizin tarixini və neçə gündə bir çıxacağını yazmamışıq.

Gərək belə olaymış: olacağa çarə yoxdur. Bir az səbr lazımdır: hamısını axırda bilərsən. Dəxi niyə ürəyini sıxırsan?

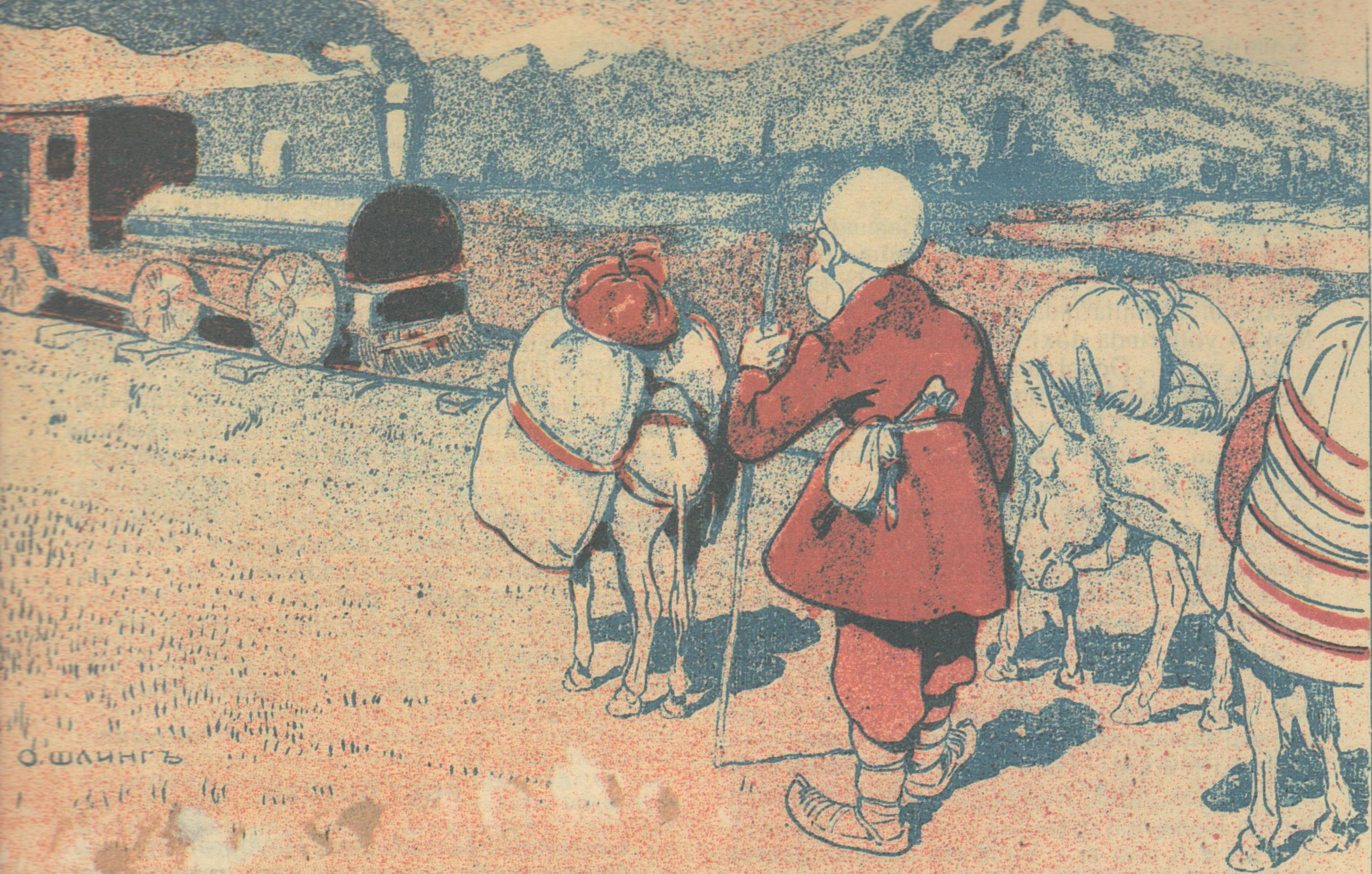
Birinci nüsxəmizdə etdiyimiz suallara cavab:

Vladıqafqaz şəhərində bir şəxsdən ki, adı yadımdan çıxıb.

1) Mollaları və övrətləri rədd eləməyin çarəsi o evin qapısında bir nəfər Xorasan ya Təbriz dilənçisi əyləşdirməkdir.

2) Tənbəllik və qeyrətsizlik - İran məmləkətidir. Haman şəhərdədir ki, orada şeyxi və üsuli bəhsi həmişə var, yə'ni Kirman şəhərində.

Müdir və baş mühərrir: **CƏLİL MƏMMƏDQULUZADƏ**

— Ta bundan sonra bu eşşəklər nəyə lazım olacaqlar? Dəxi bu şeytan əməllərinin ucundan hardan yer üzündə xeyir-bərəkət olsun?

— Ay arvad, allah sənə lə'nət eləsin, bu uşaq mənim baş-beynimi apardı, gəl bunu da götür al dalına.